

Emlékezés

IN MEMORIAM FERENCZI GYÖRGY

Meghalt valaki, akiről tudtuk, hogy nagy beteg, de halála mégis váratlan volt. Váratlan, mert minden fiatal halál az, különösen, ha olyan emberről van szó, aki az utolsó percig dolgozott, aki minden betegségével kapcsolatos kérdést elhessegetett, és akinek még legalább ötven évre való terve volt.

Valamikor az 1980-as évek elején hallgatókat kísértem az esztergomi leánynevelő intézetbe. Hazafelé nagyon sajnáltam, hogy nem figyeltem jobban arra a fiatalemberre, aki logopédiai foglalkozásaival teljesen megbűvölte a hallgatókat. Mire a lányok diplomát szereztek, Ferenczi György lett az intézet igazgatója. Ferenczi Györgyről pedig kiderült, hogy Gyuri kora óta ismerem.

Később faggattam, hogy kerülhetett egy lányintézetbe nevelőnek, ez akkoriban még teljesen szokatlan volt. Kevés polgári családja gimnáziumban végzett fia hagyott itt csapot-papot, és ment képesítés nélküli nevelőnek egy gyógypedagógiai intézetbe. Zalacsányból végezte el a főiskolát, majd innen pályázta meg esztergomi állását Lissák Éva, az akkori igazgató fantáziát látott a nála jelentkező fiúban, és vállalta a szokatlant, férfi nevelő alkalmazását. Esztergom, Ferenczi György igazgatói működésével egyszer csak műhelye lett a valamit akaró fiataloknak.

Sokan, az akkor ott kezdő munkatársak közül ma már máshol dolgoznak, elmentek, felköltekezve hosszú évekre az itt szerzett munícióval, mások, mint Pál Tiborék maradtak – rossz kimondani, leírni: egy életre. Megint kiderült: ahol lehet dolgozni, alkotni, oda elindulnak a fiatalok, akkor is, ha nehezek a körülmények, ha messze a cél.

Rákospalota meghirdetett igazgatói állása új, igazi nagy kihívás volt. A patinás régi lányintézet egyszerre meglódtította Ferenczi György alkotó fantáziáját. Sokszor jártam akkoriban az intézetben, kutatásom anyaga is odakötött, de még inkább azoknak az éveknak a hangulata.

Idill, az nem volt. Harc volt ez a fillérekért és a forintokért, és harc volt azokkal, akik azt hirdették, minnek „azoknak” ilyen luxus. És azzal a bürokratával, aki WC-centrikusnak nevezte az igazgatót, mert azt gondolta, hogy éppen itt és most kell az ide kerülő lányoknak megismerkedni az elemi higiénia kultúrájával. És harc a soha nem pihenő, névtelen leveleket író fantáziájával, melynek nyomán néha egyszerre három szerv is vizsgálódott az intézetben. Ezek, a Ferenczi György számára mindig pozitív eredménnyel (illetve eredménytelenséggel) záródó vizsgálatok sok évet vettek el a normális alkotó munkától. Hogy mindezen közben az igazgató a 10 és 20 órás munkanapja után a Szőlő utcai szolgálati lakás penészes falai közé ment haza egészen addig, míg gyermeke betegsége miatt családotól nem talált fedelmet. Édesanyja egyszobás lakásában, az kevésbé indította el bárki fantáziáját. Arra a kérésre, hogy adjon be lakáskérvényt, gondoskodjon a jövőjéről, mindig az volt a válasz, majd, most erre nincs idő. És ugyanez volt a válasz, amikor a barátok orvosi kivizsgálást sürgettek.

Lassan elkezdett látszani mindaz, ami nemrég álom volt. Már voltak korszerűnek nevezhető lakóhelyek, már saját konyhában főztek és tanultak főzni a lányok. Csak éppen mire beértek az álmok, megváltoztak a körülmények, elfogytak a gyerekek, megdrágult minden. Ettől kezdve indult el a sok-frontos harc. Egyrészt a megváltozott körülmények közti talpon

maradásért. Az újra és újra fellángoló vitában gazdaságossági érvekkel –, hogy nem éri meg ennyi fiatalért működtetni egy nagy intézetet – szembe kellett helyezni azt az érvet, hogy vannak fontosabb szempontok is, néhány gyerek nevelése is megéri a fennmaradást. Hogy nem megszüntetni kell, hanem valóra váltani a régen dédelgetett tervet, ha lehet, ne kelljen a bizonytalanba kitenni a büntetését letöltött, de önállóságra még nem képes fiatal az utcára, hogy a fiatal lány anyák ne a csecsemőotthonok megtúrt szoptatói legyenek. Maradt hely és energia megtanítani a még soha ilyen törődést nem tapasztalt fiatal nőt anyának lenni.

És harcolni kellett a további tervekért, ami hol azt jelentette, hogy legyen végre sajátos, ide adaptált iskola, amelyikben azok a lányok is megtanulhatnak tanulni, akik alig-alig koptattak eddig iskolapadot, hol azt, hogy ismerkedjenek, tanuljanak meg a kinti világban is használható szakmákkal, tanuljanak meg háztartást vezetni Nagy kísérletek voltak bukásokkal és örömeikkel. Sok nagyszerű kolléga jött, és sokan elmentek, voltak, akik elfáradtak, és voltak, akik nem tudták ezt a tempót felvenni. Voltak nagy viták, és nagy csendek. És közben vívta Gyuri hősies harcát a betegséggel. Ebben a harcban nem engedett segítséget, mindannyiunk lelkiismerete háborgott, amikor láttuk, hogy megint nem tartja a létfontosságú diétát, megint a késő este veti haza szolgálati lakásába, ahova bármikor le lehetett szólni, és ha véletlenül nem szólt a telefon egy darabig, akkor maga indult fel. Sokan voltak drukkerek, és persze sokan ellendrukkerek. Mindig mindenki, én is, elhatározta a kíméletet, aztán mégis felhívtam ilyen-olyan gonddal. Ereje fogytán egyre jobban bosszantotta a hiábavaló energiáját az értelmes munkától elvonó küzdelem a megmaradásért. Szervezett, küzdött, érvelt, meghívta a bírákat, nézzék meg hova kerülnek elítélteik, kereste az állami, társadalmi szervezet, az egyházakat. Alapítványt szervezett, kereste terveinek elvi, gyakorlati támogatóit. Hogyan jutott ereje mindezek, és egyre súlyosbodó betegsége mellett minden új dolognak örülni. Már nehezebbre esett a levegővétel, de maga kísérte vendégeit, higgyék el megéri segíteni, ha csak egyetlen fiatal is megtalálja azt a kicsi kapaszkodót, ami majd segít talpon maradni ott kinn is.

Soha nem tudjuk már meg, nem bánta-e, hogy szinte soha nem ment el nyaralni, hogy talán már azt sem tudta milyen egy színház, egy mozi. Nem maradt kedve, ereje csak úgy beszélgetni; ha kimozdult otthonról, az intézetből, ez csak hivatalos ügy lehetett, tanácskozás, vagy édesanyja meglátogatása.

Ismerve Ferenczi Györgyöt, nem szavakkal, hanem azzal az ígérettel gyászolunk, hogy megpróbáljuk megőrizni, amit alkotott, hogy sokan, akik sokat köszönhetünk neki, vigyázzuk gyerekeit, az Intézetet, mindazt, amire feltette rövid 48 évét.

Aczél Anna